

A RENDÉSZETI FOLYÓIRATOK HATÁSA A RENDÉSZETTUDOMÁNYRA 1869-2017

A rendészet, rendfenntartás az ókori államok kialakulása óta jelen van a történelemben. A német Polizeiwissenschaft¹ kifejezés (rendészettudomány) a 17-18. században jelent meg. A rend lényegének tartalmi kérdéseivel foglalkozott, elméleti keretbe foglalta a rend megteremtésének és fenntartásának konkrét feltételeit. A 18. század végéig alapvetően a „rendőrállam” és a feudalizmus hatása miatt a „Polizeiwissenschaft” jelentése lefedte a teljes közigazgatást, míg ezt követően francia, német területeken az ott élő jog, közigazgatási tudósok és a francia polgári forradalom hatására letisztult a rendészet profilja, és elnyerte a mai formáját. Legkorábban a rendészet a francia területen alakult ki, és Nicolas Delamare (1639–1723) nevéhez kötődik, aki az első rendészeti munkát „Traité de la Police” címmel 1705 és 1710 között két kötetben adta ki, amelynek nyomán a modern rendészet német területen teljesedett ki, és Ottó Mayer, Robert von Mohl, valamint Lorenz von Stein által terjedt el. Magyarországon a német hatás eredményeképpen a 19. század közepén Zsoldos Ignác, Karvasy Ágoston, Récsi Emil munkái nyomán indult el a modern rendészet kialakulása.

A fenti folyamatba illeszkedik, hogy a rendészet tudományos igénnyel való művelésére 1869-ben megjelenik első rendészetelméleti szaklapunk a „Közbiztonság”², amely teret biztosított a rendészeti témájú cikkek publikálásának. Mivel az első szakfolyóiratunkról a korábbi kötetben³ részletesen írtam, ezért eltekintek a bemutatásától. A folyóirat kapcsán csak a második évfolyam, második számában szerkesztő vezércikkét emelem ki, amelyben a szerző a következőket írta: „*bármily rendszerre is alapítassék a rendőrség újjászervezése, ez csak akkor fog megfelelni hivatásának ha a rendészeti közegek a rendészeti tudományban elméletileg is kiképeztenek.*”⁴ Ebben az idézetben két fő gondolattal a szerző megelőzte korát. Az egyik, hogy a rendészet közegei számára a képzést elengedhetetlennek tartotta, míg a második, hogy már ekkor 1870-ben a rendészettudomány kifejezést használta. Ám mind kettő megvalósulásához évtizedeknek kellett eltelni, és szervezett szerű szaktanfolyami képzésre csak 1922-után kerülhetett sor, míg a rendészettudomány meghonosodása, akkreditációja 2012-ben, 142 év után valósult meg.

E hosszú folyamatban kiemelkedő szerep jutott a mindig aktuális rendészeti szakfolyóirat(ok)nak, amelyekben lehetőséget biztosítottak a rendészet fogalmának, különböző témaköreinek elméleti és gyakorlati szempontokból való megjelenítésére, tudományos nézetek kifejtésére, vitákra. „*Azzal, hogy Forstern (Közbiztonság főszerkesztő SJ) felismerte az igényt és saját indíttatásától vezérelve kiadott egy rendészeti szaklapot, felhívta a figyelmet arra, hogy van létjogosultsága egy ilyen jellegű periodikának*

¹ Korábban ugyanezen kifejezés alatt közigazgatást, államvezetést értettek.

² Rendészetelméleti és tapasztalati szak-közlöny.

³ Sallai János: Első rendészetelméleti szakközlöny folyóiratunk: a „Közbiztonság” (1869) Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII. Pécs, 2016. 271-274. o.

⁴ Közbiztonság. 1870/2. (január 9.) 1. o.

hazánkban is, és bár ahhoz nem kapott kellő támogatást – sem a szakmától, sem a hivatalos szervektől -, hogy sikerre legyen ítélve a kezdeményezése, a Közbiztonság megjelenésével elindult a magyar nyelvű rendészeti szaksajtó, olyan 19. századi utódokkal, mint a Közrendészeti Lap, a Rendészeti Közlöny, a Rendőri Lapok vagy a Magyar Közrendészet. (kiemelés SJ) Hozzájárult a szakmai nyilvánosság kiszélesedéséhez, néha talán provokatíván, de vitára sarkallt, amihez teret és lehetőséget biztosított – így azon szakemberek számára, akikben megvolt a kellő elhivatottság, megnyílt annak lehetősége, hogy a hangjukat hallassák a rendőrség valódi problémáinak feltárása és a megoldási javaslatok közzététele érdekében.”⁵

A Közbiztonság megszűnése után, második rendészeti szaklap 1870. március 27-én Közrendészeti Lap címen indult el, amelynek címéhez valószínűleg nagyban hozzájárult, hogy Karvasy Ágoston 1862, és 1870-ben is Közrendészeti tudomány⁶ címmel jelentette meg műveit. A lap biztonságos kiadását segítette elő, hogy a belügyminiszter még az első számok megjelenését követően valamennyi törvényhatóság számára körrendeletben⁷ ajánlotta a lap előfizetését. Az államtitkár az általa aláírt körrendeletben kiemelte, hogy a *Közrendészeti Lap* a rendészeti irodalmunk művelését és közrendészeti ügyünk előmozdítását tűzte célul, amelynek támogatását ajánlatosnak tartotta. Mindezt a lap 3. évfolyam első számának címlapján a lap szerkesztősége meg is erősítette, mely szerint a rendészeti ügyekkel foglalkozó tisztviselőknek tisztában kell lennie a szakmájába vágó törvényekkel és rendeletekkel, és „*azon alapelvekkel, melyeket a szaktudomány felállított, s melyek útbagazíthatják őt, oly konkrét esetekben is, melyekre nézve az általánosabb esetekre alkotott rendészeti törvények vagy szabályok utasítást nem foglalnak magukba*”⁸. Ugyanezen szám 2. oldalán azonnal egy elméleti cikkel találkozhatunk, amely Robert Mohl nyomán a rendészet fogalmát és célját elemezte, és jelenítette meg. A cikk írója már a bevezető mondatában leszögezte, hogy a rendészet az államigazgatás része, továbbá a különböző államtípusok felsorolása és jellemzői után a „jogi állam” típusnál a jogtalanság ellenében való védelmet a jogszolgáltatás intézményeiben látta, melynek fő megvalósítója a rendészet. A szerző szerint a rendészet „*összessége azon állami intézményeknek és cselekményeknek, melyek célja az államhatalom alkalmazása által elhárítani azon külső, nem jogsértésekben álló, akadályokat melyek az emberi erők ésszerű kifejtésének útjában állanak, és melyek az egyek, vagy egyesek megengedett egyesülete eltávolítani nem képes.*”⁹ Ugyanezen folyóirat 4. évfolyamának 3. számától egy VI részből álló sorozatot indított a szerkesztő a rendészetről, amelyben történelmi és elméleti áttekintést adott. A szerző a jó közigazgatás megteremtését feltételül szabta a rendészet fejlődésének. Az első részben a görög politia szóig visszamenve ismertette a rendészet eredetét, és ismertette véleményét, amely szerint a rend, s „politicia” egymás mellett állnak és az erkölcsökre felügyelnek. A szerző a II. közleményében a „rendőrtudományok alapelvei” kifejtésénél meghatározta a rendőr tágabb és szűkebb értelemben való fogalmát, majd utalva Sonnefelsre, kifejtette, hogy a „*rendőrtudományok azon alapelvek foglalatja, melyeknél fogva az állam benső biztonsága megállapítható, és fenntartható.*”¹⁰ A szerző a következő részeknél francia és

⁵ Abonyi Magdolna: A magyar rendőri szaksajtó kezdetei: a Közbiztonság. Magyar Rendészet 2016/6. 155-168. o.

⁶ Karvasy Ágost: A közrendészeti tudomány és cultúrpolitika. Athenaeum, Pest, 1870; Karvasy Ágost: A közrendészeti tudomány. Emich Gusztáv, Pest, 1862

⁷ Szöllősy Alfréd: A második rendőri szaklap. A rend. 1927. február 19.

⁸ Olvasóinkhoz. Közrendészeti Lap. 1872/1. 1. o.

⁹ Uo. 2-3. o.

¹⁰ Rendészetről. Közrendészeti lap. IV. évfolyam 5. szám. 1. o.

német szerzőkre utalva elemzi a rendészet önállósodási folyamatát, és a rendőrség feladatait, különválasztva az állam és község hatáskörét.

A fentiek mellett még más jelentős rendészetelméleti, történeti és képzési cikkekkkel is folyamatosan találkozhatunk a lap hasábjain. Ezek közül is kiemelném a felsőbb biztonsági rendészetről¹¹ szóló több részes elméleti cikksorozatot, amelyben Erdélyi Gyula, a cikk írója, megelőzve korát, leírja a felsőbb biztonsági rendészet alapját és feladatait, amely témakörben később a Közigazgatás c. folyóirat hasábjain nagyiváni Fekete Gyula fejt ki álláspontját immár titokrendészet címen.

Ebben az időszakban a rendészet elméletének művelése azonban nemcsak a rendőri, rendészeti folyóiratok hasábjain, hanem más a közigazgatáshoz, joghoz kapcsolódó kiadványokban is megvalósult, így például a Közigazgatás folyóirat mellett a Veterinárius¹², Jogtudományi Közlöny¹³, Állatorvosi lapok¹⁴, is helyt adtak rendészettel kapcsolatos írásoknak.

Az 1881-ben falállított „vidék rendőrsége” a csendőrség is hajtott végre rendészeti, bűnügyi feladatokat. Kezdetben a csendőrségnek és a rendőrségnek közös lapjuk volt, majd az 1906-tól önállóan megjelenő Csendőrségi Lapokat és teret biztosított rendészeti témájú írásoknak. Így pl. közrendészetről, kivándorlásról, idegenrendészetről, táborigazgatásról, közlekedésrendészetről, bűnügyi feladatokról, a csendőrségi közigazgatási nyilvántartó munkájáról, vagy a kábítószerokról és az ezekkel kapcsolatos visszaélésekről egyaránt olvashatunk a lap hasábjain.

Az utolsó békeévekben Rendőr¹⁵, és Rendőrségi lapok, címen jelentek meg szakfolyóiratok, amelyek közül a Rendőr lap jobban a rendészet gyakorlati végrehajtóknak a rendőröknek szólt, kiemelt helyet kapott benne a rendőrképzés, és a rendőrök nevelése. Az 1914-ben Szatmárnémetiben megjelent egy Rendőrségi lapok külön szám, amely a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületének jubileumi közgyűléséről számolt be. Az általános egyesületi életről írt tájékoztató írások mellett több rendészethez kapcsolódó szakmai előadás anyaga is megjelent a különszámban. Így a kivándorlás, és leánykereskedelem rendészeti aspektusából, rendőrképzésről. E lap első Budapesten kiadott számának címlapján már a szarajevói merényletről lehetett tudósítást olvasni.

A 20. század elején a trianoni trauma a rendészet, rendfenntartás területén is meghatározó hatást fejtett ki. 1919-ben a vidéki rendőrség államosításával, és központosítással új helyzet jött létre, melyhez szükség volt egységes tiszti, altiszti felkészítésre, és rendészeti képzéshez szakirodalomra, szakfolyóiratra. Ez a folyóirat „A Rend” néven jelent meg 1921-ben és már az indító gondolatok jól szemléltetik a célkitűzését, és a megváltozott helyzetet. „A Rendnek címében benne van a legteljesebb társadalmi harmónia, benne van az egymásra utalt magyarság összeforrása, benne van a katonaság szelleme, az önfegyelem, az állami és társadalmi biztonság, – amelyek tragikus hiánya szerencsétlen hazánkat veszélybe sodorta s amelyek helyreállítása nélkül a területében és szellemében ép Magyarország helyreállítását el sem lehet képzelni.”¹⁶ Míg az

¹¹ Erdélyi Gyula: Felsőbb biztonsági rendészet. Közrendészeti lap. 1872/5. 1-2. o.

¹² Beyer Vilmos: A kártalanítás szerepe az állategészségügyi rendészet terén. Veterinárius, 1891/10. 509-524. o.

¹³ Fekete Gyula: A titkos rendészet jelentősége és szervezetéről. Jogtudományi közlöny (1866-1934) 1877/42. 325-326. o.

¹⁴ Ligeti Béla: Községi eljárások teendői az állategészségügyi rendészet terén. Állatorvosi lapok 1903/17. 565-571. o.

¹⁵ Kriskó Edina: A Közbiztonságtól a rendőrkutyáig. rendőrségi lapok a második világháborúig. Belügyi Szemle 2013/1. 84. o.

¹⁶ A Rend 1921/1. 1. o.

1869-es első szaklapunkban leszögezték, hogy rendészetelméleti szakközlöny, addig „A Rend” c. folyóirat, amely a trianoni sokk utáni első rendőri, rendészeti szaklap, az állam fennmaradásának legfontosabb elemeinek fenntartását tűzte célul. Ez mellett a következő évfolyamokban kitűnő rendészetelméleti, képzési cikkek jelentek meg hasábjain, nyomon lehetett követni a rendőri szaktanfolyamok, a rendőri képzés főbb állomásait, a nemzetközi rendészettudományi eseményeket. (Pl a berlini és a sopoti rendőr kiállításoktól, konferenciákról szóló tudósításokat.) A Rend nagyon nehéz időkben született, amikor a közrend, közbiztonság mellett a haza jövője így például Nagy Valér cikkéből tudhatjuk, hogy rendőrség jövője is a legfontosabb témák közé tartozott. További fontos rendészetről szóló cikkek jelentek meg a következő címmel: rendőrség és kivándorlás, légtjárás rendészet, szükséges reformok, rendőri hatalom és a tömegmozgalmak, bevezetés a bűnügyi tudományokba, a rendőrség discrecionarius jogának kiterjesztése, a falu rendészete, légtjárás és jogalkotás, a rendőri képzés intézményi szabályozása. A Rend II. évfolyam 171. számában a rendészettudomány szempontjából érdekes cikk jelent meg, *„Rendőri tudományos előképzettség”* címmel. A szerző a rendőri előképzettségek közül a fizikai és pszichikai alapképzettséget emelte ki. Ez mellett folyamatosan jelen volt a rendőrtudományok témaköre is ”A Rend”-ben. „A Rend”-t 1927-ben „Rendőr” néven új újszakfolyóirat követte. A lap első évfolyam első számában a vezércikk a szaklap problémáját fejtette ki. A szerző a lap főszerkesztője: Markovics Miklós rendőr tanácsos. A cikke bevezetésében felvázolta, hogy miért nehéz írni rendőrségi szaklapot. Véleménye szerint: a rendészeti téma sokfélesége, bősége mellett jelen lévő anyagi források hiánya, az olvasó rétek iskolázottságának eltérő foka, mind-mind nehezítik a jó, mindenki számára olvasható érdekes lap írását. Később a Rendőr-t a Magyar rendőr követte, amely a rendészet szempontjából jelentősebb folyóiratnak bizonyult, és a rendőrhivatás legújabb elméleti valamint gyakorlati problémáit közölte.

1926 és 1934 között a Magyar Kir. Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótló és segélyező Egyesületének gondozásában havi két alkalommal jelent meg a Magyar Detektív. Ennek 1934. március 1-jei számában lord Trenchard londoni rendőrfőnök írásában a következőt olvashatjuk: *„A bűnügyi rendőrtisztviselő nemcsak egész energiáját, tudását, képességét és szorgalmát az élet-halálharc szolgálatában kénytelen állítani, de ezen felül még olyan rátermettséggel, helyenként zsenialitással kell rendelkeznie, mintha csak valami megelevenedő divatos bűnügyi regény vagy filmjáték romantikus detektívalakja lenne.”*¹⁷ A szerző konkrétan utalt a londoni kriminológiai, és rendőrtudományi iskolára, amely az előbbiek szellemében készítette fel a rendőr tisztviselőit.

A második világháború után a két világháború között kiképzett rendőri, rendészeti szakértelmiséget eltávolították, és új rendőri struktúrát, hozzá rendőrtiszti felkészítést valósítottak meg. Az újonnan felvett tiszthelyettes és tisztjelöltek iskolázatlansága miatt a rendőrképző intézetekben nemcsak rendőri, rendészeti képzéseket, hanem általános (mennyiségtan, írás, fogalmazás, földrajz stb.) ismereteket is kellett oktatni. Ez mellett a tudományos igényű szakfolyóirat elindítására is csak később 1953-ban a Rendőrségi Szemle Déri Pál szerkesztésével kerül sor. A rendészeti munka területén bekövetkezett fejlődés, a minőség iránti igény hozta a következő változást is. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. számú, szigorúan titkos parancsa intézkedik arra, hogy *„olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és*

¹⁷ Magyar detektív

magyarázza.” Ennek végrehajtása érdekében 1963. január 15-től az addig kiadott Rendőrségi Szemlét, Büntetés-végrehajtási Szemlét és a Testnevelési és sport szemlét egyidejű megszüntetéssel beolvasztotta a havi megjelenésű Belügyi Szemlébe. E folyóirat (névváltozásokon átesve) a mai napig a rendészeti tudományos élet egyik jeles szakfolyóiratának bizonyult. A rendszerváltást követően, a korábbi Rendőrtiszt Főiskola bázisán, a Főiskolai Figyelő mellett BM Rendészeti Kutatóintézet (Új) Rendészeti Tanulmányi folyóiratok örököséként az ezredforduló óta jelenik meg a Magyar Rendészet, amelynek deklarált szándéka: *„a folyóirat profilját még határozottabban a rendészettudomány, valamint a rendészeti gyakorlat elemzése jellemezze, remélve, hogy ez jelentős hozzájárulás lesz mindinkább konkretizálódó cél, a doktori képzés és az egyetemi kimenet megvalósításához.”*¹⁸

Összegezve megállapítható, hogy a modern magyar rendészet kialakulásával párhuzamosan megjelentek a rendészeti szakfolyóiratok, amelyek lehetőséget biztosítottak a rendészeti témájú cikkek közléséhez, szakmai viták lebonyolításához, és a hazai, valamint nemzetközi rendészet, rendőri események tudósításához. A rendészet elméleti, és képzésről szóló írások nagymértékben elősegítették a rendészet fejlődését, és döntő érdemeket szerzett a magyar rendészettudomány létrehozásában, művelésében. Az 1869-es Közbiztonság megjelenése óta, a rendészeti szakfolyóiratokban folyamatosan jelen volt a rendészettudomány elismertetése iránti igény megjelenítését szolgáló írások, viták. A feldolgozott folyóiratokban jól nyomon lehet követni a magyar rendészet történet főbb eseményeit, történéseit.

¹⁸ Magyar Rendészet. Forrás: <http://uni-nke.hu/kutatas/egyetemi-folyoiratok/magyar-rendeszet/koszonto> (Letöltés ideje: 2017.07.29.)